



○○○ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ○○○
 ○○○ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ○○○
 IX., Ernő-utca 11-13. sz. Telefon 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük,
 hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

II. ÉVFOLYAM 1905. DECEMBER ∴ 12. SZÁM ∴

A madárvédelem történetéről, fontosságáról, a gyakorlati madárvédelem szükségéről.

(Folytatás és vége.)

Irta: Kukuljevič József.

Ezen ősrégi időkből fenmaradt mondákból tudjuk, hogy a kezdetleges papi hivatásból fejlődött a királyság. Ismeretes, hogy az e korbéli királyok egyszersmind főpapok is voltak és így volt lehetséges, hogy a madarak iránti védelem nemcsak a vallás keretében, hanem az állam szervezetében is megvolt.

A második vallási epochában, melyben a kínaiak éltek, az akkori szent férfiak hagyományából tudjuk, hogy *Hwanti* kínai császár humanitása oly nagy volt, hogy ezt a humanitását kiterjesztette a madarakra, a vadállatokra, de még a rovarokra is.

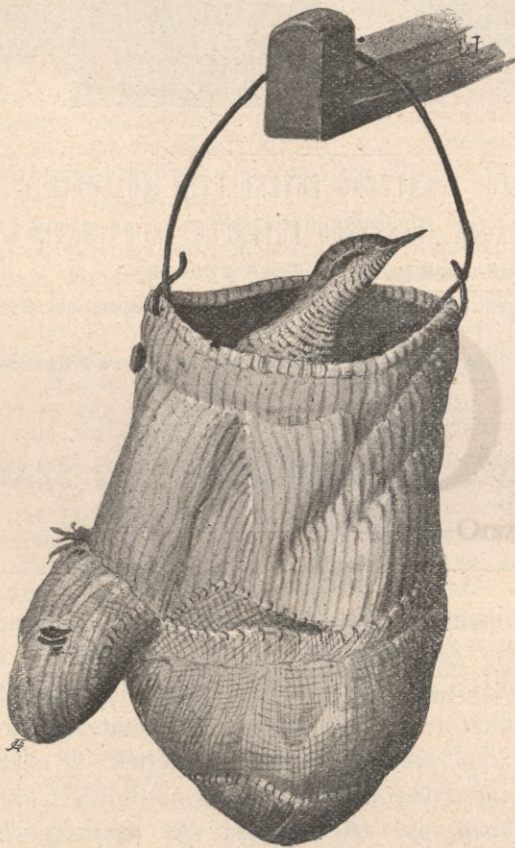
E kort követőleg az emberiség a tudomány és műveltség terén fejlődésnek indult, de ezzel egyenes arányban sülyedt az állatvilág iránti szeretete.

Azonban az ősvallás ez idejétől a kereszténység fellépéséig eső időben volt még egy korszak, amelyben az állatot értelmes érző lénynek tekintették és amelyben az állatot az emberiséghez viszonyítva, koordináltak és nem subordináltak tekintették. E nézet legjobban visszatükröződik a nagy kínai bölc, Confuciusz mondásában, aki azt mondja: «Az istenség szelleme minden lényben megtalálható. Az ember részesül benne és az az emberi szellem; a tárgyak részesülnek benne, ez a tárgyak szelleme; a fák, fű, madarak és állatok részeseivé lesznek és ez az ő szellemük.»

Ily alapokra volt fektetve Buddha nézete is és ebből magyarázható, hogy a buddha és hindu vallás tanai szerint egyes kasztok és fajok eltiltattak attól, hogy valamely állatot megöljenek, a társadalom többi kasztjai pedig csak feltételesen teheték azt.

Ebben a tanban látjuk legszebben letéve a ma-

dárvédelem etnikai alapját, mely a vallásban leli gyökerét. Itt láthatjuk, hogy egyes állatok, dacára annak, hogy egyenesen ártalmára vannak az emberiségnek, pl. a tigris és az ember bőrén élősködő rovarok, védelemben részesíttetnek, mert élő és érző lények. Ilyen a helyzet Ázsia egész délkeleti részében, mert ott a buddhizmus el van terjedve. Ugyancsak így van ez Kína délkeleti részében, míg északon igen divatos a madárlövészet. A madárlövészet tilalma Dél-Kínában fennáll, annak dacára, hogy számos ember, különösen a szegényebb néposztály abból él, hogy az elejtett zsákmányt külföldieknek adja el. Az említett ország-részben lépten-nyomon találunk kifüggesztett táblá-



1. ábra. Keztyüben fészkelő nyaktekeres. (*Ynx torpuilla*)

kat, amelyeken mindenki felkéretik, hogy a madarakat ne pusztítsa, de még azokat a fákat is kimélje, melyeken madarak fészkelnek.

Ugyanilyen törvényes intézkedésekről — melyek Siamban dívának — ad számot *Bastian Adolf*, ki ezeket a törvényeket egy buddha pap könyvében olvasta.

Ugyan e szokásokat honosította meg a buddha vallás egy ágazata, a lámazásna is. Erről számot ad számos utazó és utleíró, többek között *Mender Pinto*, ki fültnuja volt 1542-ben a láma egyik prédikáció-

jának, melynek folyamán többek között így szólta hűveikhez: «És szeretetetek legyen oly nagy és oly általános minden teremtmény iránt, hogy még a madarak a légtérben is érezzék a ti jólelkűségeteket.*

Oly kiváltságokban nem részesítette az állatokat egy vallás sem, mint a buddha, de megközelítette ezt némileg a hindu, már jóval nagyobb különbséget látnak az Islam vallásában. Az ebben foglalt tanok részint ó-arabs, de legnagyobb részben az ősi vallásból vannak összeállítva, nem pedig Mózes törvényeiből. Mózes törvénye, mely a keresztény vallásnak is alapja, elrendeli és prédikálja az állatvédelmet, de az csak írott malaszt maradt.

Nem tagadhatjuk, hogy az állatoknak nincs lelkük, de a keresztény vallás az állatokat csak alárendelt teremtményeknek tekinti. Bármennyire terjedt azonban a kereszténység, e népek lelkében a régi természetimádás nyomait nem tudta eltörölni. A természetimádó ősök oltárainak utolsó köve is eltűnt már, de a néplélek nem feledkezett meg az ősök véden-czeiről, védte továbbra is anélkül, hogy hasznos voltukra tekintettel lett volna. Így megtette a fecskét a béke szimbólumának. «Herrgotts Vögelein» (uristen madara) nevezik manapság Westfáliában, «Muttergottes Vögelein-nek» (istenanyja madara) Csehországban és Tirolban. Délmagyarországban azt tartják, hogy béke honol abban a házban, melynek eresze alatt fecske fészkel; az arab paradicsom madarának nevezi, mert már ott is az emberek társaságában élt. A japánok ősidő óta szentnek tartják a kócsagot és az 1902-iki törvényük épp úgy óvja, mint a fülemülét. Éppen nem ritka látvány, hogy a japán földmivest egy-egy kócsag követi, pedig a kócsag nem hasznos, hanem káros; de talán legáltalánosabban a gólyát védik. Nemcsak egyesek védték mindenkoron, hanem a luzerni kantonban 1606-ban törvénnyel védték a gólyát, az aargai kantonban pedig alapítványok vannak, melyek arra, szolgálják, hogy a gólyák létfeltétele biztosíttassék.

Az ó-korban a sólymot tisztelték különösen és számukra edényeket aggattak a házaikra fészkelő helyül (tinna = edény) és innen ered latin neve és elnevezése: *Tinnunculus*.

Nemcsak a vad és félvad népek hiszik azt, hogy egyes madarak megöléseért szerencsétlenség éri őket, hanem még a művelt nyugat sem ment ettől a néphittől.

Livingstone írja, hogy a katange-i négek azt hiszik, hogy halálfia mindenki abban a faluban, melyben egy barázdabillegetőt megöltek.

Emin basa arról ír, hogy Középafrika vad törzsei azt hiszik, hogy tűz mártaléka az a ház, amelyben

megöltek egy barázdabillegetőt, ha pedig az önként hagyja el fészket, akkor ez valami szerencsétlenség előjele.

A Wotják néptörzse azt hiszi, hogy fecske, kibicz, galamb, barázdabillegető megöletése által a háziállatok jóvoluta szenved. A barázdabillegető megöletése Westpháliában is szerencsétlenséget von maga után.

Németország némely vidékén azt hiszik, hogy azt, aki a szarkát lelövi, szerencsétlenség éri.

Aargauban szentnek tartják a gólyát és a füstifecskét és azt tartják, hogy azok bántalmazója nem sokáig él és halála után is megbűnhődik tetteért.

Európában sok helyütt azt tartják, hogy a gólya

pészt, aki a hollót agyoncsapta, a nép agyonütötte.

A porosz törvényhozók már 1720-ban a vadász-törvénynyel kapcsolatosan elrendelték a fülemülék kimelését.

Ma, bár a vallások is magukban foglalják az állatvédelmet, bár törvények és nemzetközi egyezmények, rendeletek biztosítják számukra a védelmet, mégis azt tapasztaljuk, hogy énekeseink mindinkább pusztulnak, számuk gyérül, soraik ritkulnak, részint a kultúra haladása folytán, részint az emberek jórésztnek durva lelketlensége miatt.

Világos tehát, hogy tenni kell valamit érdekében, létfeltételüket kell biztosítani, szaporodásukat elő-



2. ábra. Fán fészkelő fecske.

és fecske megöletése szerencsétlenséget okoz. És pedig Tirolban és Délnémetországban a tehenek véres tejet adnak, elsorvadnak, villám sújtja a házat, a kinzó apja és anyja meghal, azt pedig, aki a fecskefészket feladulja, szerencsétlenség éri. Épen így jár az is, aki vörösbegyét vagy rozsdafarkut öl meg.

Svájcban, Délnémetországban, Hessenben, Westpháliában, Karinthiában, Tirolban a rozsdafarku fészkenek szétadulását az istállóban szerencsétlenség követi, sőt a tiroliak még tovább mennek és azt tartják, hogy a bűnös epilepsiába esik, vagy legalább is leég a háza.

A mongolok és rézbőrűek súlyos bűnnek tekintik egy fiatal madár elpusztítását.

Plinius egyik regéjében elmeséli egy beszélő holló ünnepélyes temetését és hozzá teszi, hogy azt a czi-

segíteni, hogy őket, mint a nagy világegyetem egy-egy részét, tovább fentartsuk.

Itt lévén a második költés ideje, ez ismét alkalom, melyet e célra felhasználhatunk és hogy mennyire szükség van a nemesszivü emberiség beavatkozására, annak bizonyítására álljon csak néhány példa.

A Magyarországon ezelőtt egynéhány évvel megvetett gyakorlati madárvédelem hamarosan tért hódított és ma az országban is mindenütt ismerik már a gyakorlati madárvédelmet.

Midőn ennek alapját nagynevü ornithologusaink, *Herman Ottó* és *Chernel István* megvetették és a mesterséges fészkelő odvak alkalmazásának szükségét hirdették, ezt az életből meritett tapasztalatok révén tették.

Sokan voltak, akik követték a tanácsot sőt akad-

tak egyesületek, különösen hazánk nyugoti részén, Vas és Sopron megyében*, melyek egyenesen a gyakorlati madárvédelem meghonosítását és terjesztését tűzték ki célul. Az eredmény nem maradt el, sőt igen szépnek mondható. (Lásd jegyzetben foglalt egyesületek évkönyveit; beszerezhetők az országos állatvédő egyesületnél Budapest, IX., Ernő-utca 11—13.) Az eredmény e helyütt nem részletezhető, annyi azonban tény, hogy azokon a helyeken, ahol mesterséges fészkelők alkalmaztattak, hasznos énekeseink nagyban elszaporodtak.

Wocher Lajos eszterházi főerdész a boldogaszonyi Hangaság-erdőben észlelt egy különös fészkelési esetet. Az egyik erdőőr télen egyizben a kunyhóban felejtette bolyhosbélű keztyűjét. Egy ugyanott lakó másik őr ezt megtalálva, drótot huzott belé és hagymákat helyezett el benne, hogy azokat tavasszal elvesse. Midőn májusban kiment, a hagymákat a földön találta, visszarakta, de csak mindennap megint a földön találta. Ugyanakkor jött ki az az erdőőr, aki ott felejtette annak idején a keztyűt. Megtalálva, mindjárt levette a kampóról és amint belenyult, tojásokat talált benne 9 dbot. A keztyűt vissza akasztotta, figyelni kezdett és látta, hogy abban madár költ. Chernel István később megállapította, hogy az ilyen különös módon költő madár nyaktekeres *Ynx torxquilla* volt. (I. 1. ábr.)

Más esetben azt észlelték, hogy egy fecskefészkekben 4 veréb és 5 fecske fióka volt, tehát a veréb- és fecskepár közösen költött egy fészkekben. (Aquila X. évf. 1903. p. 254.)

Köszegen, ahol a madarak az ottani egyesület révén télviz idején különös védelemben részesülnek, fészkelők pedig nagy számban függesztettek ki a város és vidék több helyén, tehát bőven nyílik alkalom a fészkelésre; sőt maga a vidék, eltekintve az alsóbb néposztály durvaságától, alkatánál fogva predesztinálva van a madaraknak természetes fészkelő alkalmatosságokat nyújtani, mégis mi mindent fel nem használnak, csak-hogy biztos otthont, menedéket találjanak. Én magam, ki több éven át a kőszegi állatvédő-egyesület révén ugyszólván nap-nap után megfordultam Chernel István urnál és kertjében, mely ugyszólván eldorádója a kőszegi madárvilágnak, el-elbeszélgettünk madárvédelemről, sokszor láttam, hogy a kertben kihelyezett spárgafüldőben fészkel egy-egy czinege; hol a régi várfal üreibe, hol meg a kertek szegélyein. Hivatalos utazásaim közepette egyizben figyelmeztetett a hercegi erdőmester, hogy kertjében egy kut csövében,

bár a kut használatban volt akkor, czinegék fészkelnek. A legújabb időben olvastam az egyik kőszegi újságban, hogy a város legszebb sétányán, amerre a Gyöngyös vize is hömpölyög és régi fák szegélyezik a hatalmas és szépen fekvő teret, melyen a katonai alreáliskola épült, az egyik utcza lámpatartóban — bár e hely a folytonos forgalom miatt nem mondható nyugodalmasnak — madarak ütöttek fészket. (Hogy milyen madár, arról a lap nem tesz említést, de legnagyobb valószínűséggel czinegék, mert télen a katonai alreáliskola parancsnoksága nagy gondot fordít a madarak rendszeres etetésére, több etető is van felállítva az intézet parkjában és télen száz számra keresik fel énekeseink e helyeket).

Ugyancsak a közelmúltban olvastam egyik német állatvédelmi lapban,* hogy Moabitban az u. n. kis állatkertben az 1870/71. évben elhunyt hősök emlékére 1880-ban felállított siremléken, a német császári koronában egy pintyőke-család rakott magának fészket.

Bár nem valószínű, hogy pintyőke a jelzett madár, mert az nem üregben költő, de mindenesetre jellemző, hogy milyen mindenféle alkalmatosságot keresnek fel a madarak.

Érdekes eset többek között az is, amelyet *Mihályi Caesar* róm. kath. lelkész Mátraverebély Szentkut pusztáján észlelt.¹ Nógrádmegye ezen vadregényes helyén a lelkészi lak előtt levő kis erkély előtt a verandán az asztal felett egy lécz volt, melyen egy fecskepár fészket kezdett rakni. Nevezett lelkész félt, hogy ezen lécz részben nem bírja ki a fészket, részben, hogy fészkekcsinálás közben szemét fog az asztalra esni, a lécz alá tehát galyakat tett, hogy ezáltal a léczen való fészkekészítést megakadályozza. De a madarak ezzel nem törődtek és szépen rakták fészkeiket tovább egy erősebb galyon. Midőn a fészkek elkészült, abban költöttek is. Az egyik fecske eközben az ágon ült, a másik pedig a fészkekben (I. 2. ábrát). Midőn a fiatalok felcseperedtek, bár a fészkek bizonytalanul helyeződött a galyon, azok foglalták el, míg esténként az öregek az eresz alatt fészkeltek. Ősszel ezen fészket elhagyták és a háztulajdonos legnagyobb csodálkozására és örömére 1899. és 1900. években újra felkeresték.

Ugyancsak érdekes jelenség, amit Merény községben Szepesmegyében észleltek. Itt egyik ház szobájában egy füsti fecskepár ütött tanyát. Közben a községben igen sok ház tűz áldozata lett. Egyszer ősz táján említett háztulajdonos házat is felépítette

* Kőszeg, Sopron és Szentgotthárdi állatvédő egyesületek.

* Unser gefiedertes Volk, 21—27.

¹ Aquilla. IX. kötet. 1902. évf.

de szobáját üvegablakok zárták el. A fecskepár következő tavasszal visszatért és addig-addig repdeste körül a szobát, míg bebocsájtották és azonnal fészekrakáshoz látott.²

Egy érdekes fészkelési módozatot észlelt *Herman Ottó*, a budapesti városligeti fővárosi vendéglőben, ahol egy füsti fecskepár az egyik vendégszobában elhelyezett nagy tükör rájáán rakta fészket, bár sokan fordultak meg a szobában, füst, lárma és csörömpölés volt, a fecskepár mégis költött e különleges fészekben.³

Más esetben Szegeden észlelte, hogy a Tiszán átkelő hajó kerékdobjába egy fecskepár fészket rakott és miután a hajó legénysége a költő párt nem zavarta, a fecskepár, bár a hajó tavasszal járatait megkezdté, fészket el nem hagyta, sőt a járatok közben ki-kirándult a fészkekből, onnan gyűjtögetett eleséget és fiókáit is felnevelte.⁴

Számos ily különleges fészkelési esetről találunk adatot, de azok felsorolása nem lehet ezen leírás ki-zárólagos tárgya.

Mindezen felsoroltak, azt hiszem, világosan bizonyítják állításaim igazságát és mindenkit meg fognak győzni arról, hogy itt nem csodákról van szó, hanem arról, hogy a kultúra haladásával mindinkább fogy hasznos rovarpusztító énekeseink száma, de fogy az alkalmatosság is a fészekrakás számára.

Az említett esetek bizonyítják azt is, hogy a madarak, ha a szükség kényszeríti őket, letesznek a félelemről, nem zavartatják magukat semmiféle lárma által, nem hat zavarólag az emberek jelenléte, különben ezt *M. Th. Liebe* is kétségtelenül megállapította kutatásai közepette, midőn azt észlelte, hogy a legtöbb madárfészket és állatot talált a vasuti töltések mellett elhuzódó erdőségekben, bokrokban és cserjékben.

Ezen tapasztalat bátoríthat fel bennünket, hogy nem lesz meddő a fáradság és áldozat, ha módot nyújtunk mesterséges fészkelők alkalmazása által hasznos madarak elszaporítására.

Éppen ezen tapasztalatok indították *Chernel Istvánt* és engem arra, hogy agyagból készült, sziklát utánzó fészkelőket csináltattunk kísérletképp, továbbá a természetet lehetőleg megközelítő etetőkészülékeket és határozottsággal mondhatom, hogy igen beváltak.*

Ez természetes is, mert ha már ily különlegeségektől sem riadnak vissza a madarak a létért való küzdelem közepette, ugy csak természetes, hogy

még szívesebben keresik fel azon alkalmatosságokat, még ha azok emberi kéz által készitettek is, melyek az ő természetüknek jobban megfelelnek, az általuk rendszeren készíteni szokott természetes fészkekkel ugyszólván azonosak. Ezen, a kőszegi és soproni állatvédőegyesületek, valamint *Kühnel Márton* (Kárász, u. p. Szászvár, Baranyam.) által forgalomba hozott fészkelők hosszas megfigyelésekből meritett tapasztalatok alapján, a természetet ugyszólván a tökéletességig megközelítő fokig készitettek és ismételten hangsúlyozhatom, hogy azok, ha a kellő utasítás és körültekintéssel megfelelő helyen alkalmaztattak, mind beváltak. A kísérlet nem von maga után nagy anyagi áldozatot. Ezen fészkelők *Kühnel Márton*tól és a kőszegi egyesülettől szerezhetők be. Azok *Chernel István* szakavatott utasítása és személyes felügyelete alatt készültek. A *Kühnel-félék* pedig az ornithologiai központ utasításai alapján készülnek. A többi említett helyen készültek is megfelelnek. Tegyenek kísérletet a természet kedvelői, édes öröm lesz a jutalom, mert hisz egyszersmind irgalmassági cselekedet is; aki pedig szereti a fenségesen lélekemelőt, már pedig az istenalkotta természet is az, azok örömet fognak találni abban is, ha látják, hogy nemeslelkű beavatkozásuk folytán gyarapodik a lég vándorainak, az énekeseknek száma, kik gazdaságunkban, kertjeinkben hasznot hajtanak; de vidám énekükkel gondteljes életünket, ha csak rövid időre is, felvidítják.

E helyütt köszönetet mondok *Herman Ottó* urnak, a magyar ornith. központi igazgatójának, hogy szíves volt állításaim bizonyítására ezen clichéket rendelkezésemre bocsájtani.

Egy francia tehervonó járműről.

Ha az idegen végig megy Páris utcáin, csodálkozással látja, hogy nemcsak a magánfogatok és bérkocsik valamint az azokat vontató lovak szerszáma kifogástalan, hanem még a társas- és terüvontató kocsik és lószerszámok is tiszták, gondozottak; a hám és egyéb szerszám rézverete fényes s mindenféle szalaggal, virággal van felcizfrázva. A lovak mindenkor jól gondozott, erős állatok benyomását teszik a szemlélőre, gebét még terüvontató szekér előtt sem látni, sehohsem találhatunk ócska, toldott-foldott szerszámot, rozoga, ütött-ko pott kocsit, ide-oda imbolygó, laza kerekekkel. Csak a szakember veszi észre itt is a fényesre mázolt és tiszta szerszám hibáit, csak ő tudja méltányolni, hogy milyen megerőltetésébe kerül az erős és szép lovaknak is a folytonos kitérés, megállás, a kocsik megindítása; a személyszállító kocsik folyton ügetve mennek, ami tekintve a város nagy kiterjedését, szintén fásasztó.

^{2 3 4} Aquilla. IX. kötet. 1902. évf.

De még a laikusnak is feltűnnek a kétkerekű teherszállító kocsik. Ezek a kocsik rövidek, két kerekük magas, de a kocsi ürtartalma nagy, éppenannyi fér beléjük, mint a 4 kerekű, sokkal hosszabb és alacsonyabb — ennek következtében nehezebben vontatható — kocsikba, melyek nálunk és Középnémetországban is mindennaposak. Már Westfáliában és a Rajnai tartományokban a kétkerekű teherkocsi az ismertebb. — Hihetetlen mennyiségű szénát és zöldségfélét képes egy ilyen kétkerekű mély talyiga befogadni. A Páris melletti falvak lakói a talyigát még magasságában megtoldják lécekből készült alkotmányokkal, jól megakasztják nyers terményekkel és éjjelente hosszú sorban vonulnak Páris vásárcsarnokai elé. A talyiga elé egy-egy hatalmas, nyugati, hidegvérű ló van fogva. Ezek a kocsik könnyen fordulnak meg még aránylag szűk területen is, ami nagy forgalmu utcákon nem megvetendő előny. Ha a terü nehéz, lehet egy ilyen kocsi elé 10—12 lovat is fogni. Ilyenkor az egymás elé fogott lovak vezetésére elég egy, legfeljebb 2 jó kocsis. Ha a járművel pl. egy utcába akarnak befordulni, akkor az első lovat derékszög alatt vezetik oldalt az utcába mindaddig míg az utolsó ló az utca sarkára kerül, akkor megállanak, a rudast a kocsi elé állítják derékszögben, egyszerre megindítják valamennyi lovat s a kocsi szépen megfordult a tengelye körül s egy pillanatig sem képezett forgalmi akadályt.

A kétkerekű kocsira a terhet is könnyebb felrakni, mert hátsó része lelóg. Rendeltetési helyére érve, a lovat kifogják, a kocsi elejét felemelik, mire a teher egyszerűen kifordul belőle. A lovat újra be lehet fogni s nem gátolja az indítást a kerek között fekvő szén, kavics vagy homok. Nagyon ajánlanók, hogy fuvarosaink is tegyenek kísérletet ilyen talyigákkal, nem hisszük, hogy kárukra lenne, hiszen földszállításra már is használnak hasonló járműveket. Természetesen erősebb, csinosabb és nagyobb, illetve magasabb kocsik elé jó, erős nőri lovakat kellene fogni.

Most, hogy már nálunk is van ló-vágóhid, nem volna tulságosan nagy áldozat a sánta, béna vagy gyenge lovakat felhizlalni s a vágóhídon értékesítve, helyüket ép, erős, fiatal és munkabíró állatokkal betölteni. Iziben megszűnne a lókinzás és nem bántaná az embert a szegény, inaszakadt lovak kinlódásának szomorú látványa.

Lótisztítás géppel.

Minden állatunknak, de kivált munkáslovainknak tisztántartása nemcsak egészségügyi, hanem általában állatvédelmi szempontból is fontos s elég sajnós, hogy e fontos kiválalomnak még manapság is igen sokan nem tesznek eleget a lótaratók közt.

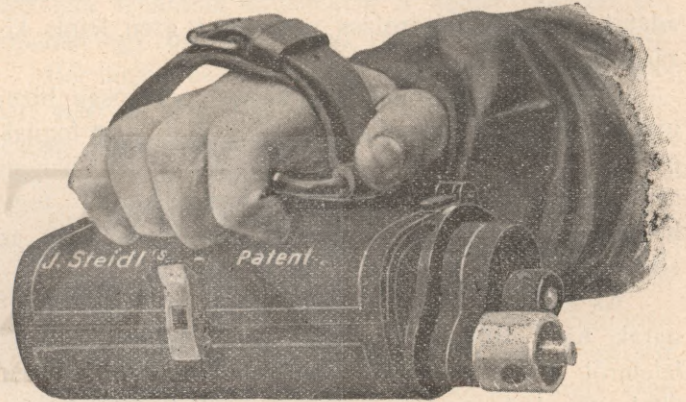
Hát igaz, hogy ennek megvan a maga oka, magában a lótaratásban.

Csak aki megpróbálkozott már egy-egy lónak közösleges vakaró és kefe segítségével történő tisztítá-

sával, tudja, hogy mennyire fárasztó s hosszadalmas ez a művelet. De a tisztítóra nézve bizonyos fokig egészségtelen is az ilyen módu tisztítás, mert a lópor, mely ilyen tisztítás közben szétárad, a szemeket és lélegző készülékeket izgatja.

Figyelemreméltó ennél fogva az a tisztító készülék, melyet itt szóban és képen ismertetni kívánok.

Az eszköz, mint az itt levő ábra mutatja, fogantyúval ellátott nyitható és csukható ércz-tok, melybe egy saját tengelye körül forgó henger-kefe lószőrrel van elhelyezve. A bőrről és szőr közül kitakarított port és egyéb szennyet, egy nemkülönb az érczokban foglalt s a közösleges vakaróhoz hasonló eszköz kaparja ki a hengerkefe szőrzetéből és a tok egy külön üregébe felgyűjti. Innen az, időnkint, kiüríthető. Ezzel a lópornak fel- és szétszállása meg van akadályozva.



Az eszközt pusztán kézzel is lehet használni úgy, mint a közösleges lókefét. Előnye így is van az eszköznek az ismeretes lókefe fölött, de mert nyírógép hajtó-készülékére is alkalmazható, ezzel az új eszközzel jelentékeny gyorsaság érhető el a tisztításban, úgy, hogy erősen szennyes ló 20—30, kevésbé szennyes 10—20 perc alatt épp oly jól megtisztítható, mint a régebbi eljárással háromnegyed vagy egy óra alatt. Az idővel elkopó kefe természetesen ujjal cserélhető ki.

Bár jelenlegi árát (60 korona) nem tartom alacsonynak, jelzett előnye miatt ajánlani merem különösen nagy lóállományu oly tulajdonosok figyelmébe, kik nyíró-gép felett rendelkeznek, melyre, mint mondtam, ez a szabadalmazott tisztító készülék a nyíró lemezek helyére egyszerűen feltehető s ismét levehető.

Meg lehet rendelni a mondott áron a következő czímen: Székely Géza, Budapest, VII., Akácfa-utca 45.

Monostori Károly.

Okkal-móddal védni kell a verebet.

„Hogy pusztíthatjuk a káros verebeket legember-ségesebben?” című közleményemben, mely e lapok 7-ik számában jelent meg, odanyilatkoztam, hogy a verebek tulszaporodását, azok tojásainak elszedésével czélszerű megakadályozni mindenütt ott, hol e szárnyasok gabnavetésekben, asztagokban, baromfi udvarokban a gabnamagvak evésével kárt tehetnek.

Ily helyeken t. i. a veréb káros, ellenben akkor, mikor tojásból kikelt fiait eteti, hasznos, kivált gyümölcsös kertekben, mert ilyenkor leginkább a különféle gyümölcsökre káros rovarokat, rovarálczákat, hernyókat pusztítja, hordván azokat ezer számra fiainak. A tulságos elszaporodás itt, a kertekben se előnyös, bizonyos mértékig azonban e helyeken okszerű védeni a verebet.

Egy jeles gyümölcs-kertész ebben a dologban következőleg nyilatkozik.

A verebet sokan káros gyümölcs-tolvajnak tartják. Én védelmembe veszem e szárnyast, részint mert tudom, hogy leginkább csak a már férges gyümölcs-virág bimbókat és gyümölcsöket kezdi ki, hogy a féreghez jusson s részint, mert elenyésző csékélység az, pl. a seregély gyümölcs-pusztításával szemben, amit a veréb ép gyümölcsben kárt okoz. A seregély ellen gyümölcsösben, szőlőben erősen küzdeni kell, a verébnek azonban itt békét kell hagyni, mert sokszorosan több hasznot hajt, mint amenynyi kárt esetleg csinál. Sokszor és tüzetesen megfigyeltem gyümölcsöseimben a verebet s megállapíthatom, hogy azok ágról-ágra ugrándozva a gyümölcsökre káros élősködőket eszik meg és hordják el fiókáiknak. Tapasztalataim alapján ki merem mondani, hogy a veréb jobb a hirénél s általában helyeslem ennél fogva a jelszót: „Gyümölcsstermő vidékeken a verebet védni kell.”

M. K.

Érdekes apróságok.

A legelső magyar fészkelőodu és etetőkészülék-gyár üzembe lépett. Bizonyára minden madár- és állatbarátot kellemesen fogja érinteni a hír, hogy hazánkban immár egy magyar ember, nem kimélve áldozatot, a madárvédelem fellendítése céljából létesítette az első magyar fészkelőodu és etetőkészülék gyárat, ahol immár a magyar ornithologiai központ felügyelete mellett egyesületünk tagja *ifj. Kühnel Márton* (Kárász Baranya, u. p. Szászvár) a legtkéletesebb és legjobb minőségű anyagból készíti a fészkelő odukat, valamint a legmegfelelőbb etetőket. Gyártmányai (MOK) = (Magy. Ornith. Központ) védjeggyel vannak ellátva. Bővebb utbaigazítást óhajtok, forduljanak nevezett címhez.*

*) Legközelebb részletesebben fogjuk ismertetni. Szerk.

Megjelent az O. Á. V. E. kiadásában *Magyarország madárvédelmének története, fejlődése és jelenlegi állapota Függetlenül: Utmutatás a gyakorlati madárvédelemhez*, 8 iv, több ábrával, 3 grafikai táblával, írta: *Kukuljevic József*, m. kir. állatorvos.

Ehenpusztult állatok. Hannoverben egy baromfi-kereskedő állatai éhen pusztultak el.

A hannoveri vásárcsarnokban a baromfikereskedők visszamaradt áruikat ideiglenesen a csarnok udvarában bérelt ólakban tartják.

Egy baromfikereskedő hat tanu állítása szerint, akik naponta megfordultak a helyiségben, már hosszabb idő óta éhezett az ott elhelyezett tyukokat, ludakat és galambokat, ami különösen az által tűnt fel, hogy a tyukok kinjukban egymás tollát tépdesték ki és papirszeletkéket, melyeket a gyerekek vetettek oda nekik, monón lenyelték.

A feljelentés után megejtett helyszíni szemle alkalmával az állatok egy részét hármásával-négyesével holtan találták, a többiek is alig voltak képesek lábra állni. A hullákon megejtett bonczolás alkalmával a tápláló csatornában a tápláléknak már semmi nyoma sem volt található.

A kereskedő eljárása általános megbotránkozást keltett. A feljelentést követő törvényszéki tárgyalás alkalmával felvetették azt a kérdést, hogy vajjon a vádlott miért koplaltatta állatait, holott ebből nyilvánvalóan nagy anyagi kárt kellett elszenvednie. Az első tárgyalásokon az a fel fogás győzött, hogy csupán hanyagság esete forog fenn és ebben az esetben az nem büntethető, miután a törvény csak a nyilvánosan üzött, szándékos és durva kinzásokat torolja meg, ez pedig itt nem történt. Ehelyett a vásárcsarnokok felügyelősege utasított, hogy jövőben hasonló eseteket hivatalos hatalmával akadályozzon meg.

Az ítéletet megletebbeték és a felső bíróság már más álláspontra helyezkedett, t. i. az állatok ápolásának és táplálásának kiméletlen elhanyagolását a baromfikereskedő részéről állatkinzásnak minősítette, függetlenül attól, hogy vajjon szándékosan vagy csupán hanyagságból történt az. Ez a bíróság a vádlottat 50 márka penzbírságra és 10 napi elzárásra ítélte.

Dr. Zimmermann Agoston.

A „Pester Lloyd“ f. é. október 22-ik számában egy milanói tudósítás nyomán közli, hogy az ottani lapok egyikeben *Salvatore Farina* hírneves regényíró tollából egy állatvédelmi irányu cikk jelent meg „*Cave Canem*“ czímen. Ebben a cikkben „*Gip*“ nevű kutyájáról meséli, hogy az a forró nyári hónapokban inkább otthon marad, minthogy alávesse magát a szájkosár kellemetlenségeinek. A tudomány haladása a régi római „*Cave Canem*“ veszettség elleni védőoltással változtatta át. Mióta Pasteur felfedezte a védőoltást, a megmart embereket beoltják a vírussal, hogy megmentsék a rettenetes kórtól, a veszett kutya pedig minden esetben életével lakol. Hogyan lehetne az embert, de egyidejűleg annak leghűbb barátját is a rettentő veszélytől megóvni? *Salvatore* indítványa éppoly egyszerű, mint meggyőző. Ahelyett, hogy megvárjuk, míg az embert veszett állat marja meg s az rászorul a védőoltásra, helyesebbnek találná a beteget és hozzátartozóit hosszú napok kétségétől megkímélni s az általános védőoltást rendszerezíteni. Bajos volna az embereket erre rábírnai, de élete első heteiben minden kutyát be kellene oltani s veszett állat marása iránt immunissá tenni. Ha az immunitás csak egy időre áll fenn, bizonyos, meghatározott időközben ismételni kell az oltást. Minden állatbarát szívesebben fizetné az oltás költségeit, mint az adót, melyet a községek szednek, hogy ezzel is csökkentse a kutyák számát. *Farina* ezt a tervet egy tekintélyes milanói orvossal közölte

s az az eszmét kitűnőnek találta s csak azért nem lépett ki Farinával együtt a nyilvánosság elé, mert félt, hogy „kutya-doktornak“ találják csufolni. A nemeskeblű regélő tehát kénytelen volt eszméjét a nagyközönséggel megismertetni s most ítélkezzenek tudományos képzettségük afelett, hogy a laikus terve a gyakorlatban megállja-e a helyét.“

Eddig a „Pester Lloyd“ hiráda. Nem tartom ugyan illetékesnek magamat, hogy e tárgyban ítélkezzem, de egy-két megjegyzést el nem hallgathatok. Maga az eszme szép, de az ideális regényíró nem számolt azzal a körülménnyel, hogy a védőoltás keresztülvitelét alig lehet ellenőrizni. Hisz még városban is megesik, hogy egy-egy kutya kimarad a nyilvántartásból, hát még a falvak és tanyák kutyái! Vajjon ki tarthatja azokat számon, ki ellenőrzi, hogy minden kölyket igazán beoltanak-e, pláne akkor, ha még a kutyaadót is eltörlik, s a községnek csak munkája van velők, de jövedelmet nem hajtanak. Elfeleli a regényíró, hogy ne csak kutyák vesznek meg, hanem farkasok és rókáik is. Milyen könnyen megtörténhetik, hogy az erdőben kóborló kutyát veszett róka vagy farkas marja meg. Róka- és farkaskölykeket nem lehet nyilvántartani és beoltani, de éppen olyan nehéz a kutyákat a kóborlásban megakadályozni; ezt csak úgy lehetne, ha minden kutya éjjel-nappal lánczra lenne verve, pedig ez kínzás, azonfelül itt vannak a vadász- és nyájörző kutyák, melyeknek szabadon kell járniuk az erdőben. Végül kérdelem szeretettel ki mászkálna a háztetőkre a macskákat összefogdosni és beoltogatni? Hiszen falusi házak szénapadlásain tucatszámra élnek a macskák, sokszor a gazda maga sem tudja a számukat sem, még kevésbé az ivadék életkorát. A macska pedig még veszélyesebb, mert az is megvész, s nemcsak a földön futva marja meg az útjába kerülő akadályt, hanem a fákon és padlásokon is mászkál és a gyanútlanul járkáló emberre vagy állatra ugorva, összekarmolja és harapdálja, s ugyancsak hathatósan terjeszti a kórt.

Kukuljevic József.

Egyesületi hírek.

Országos Állatvédő Egyesület.

November havában beléptek:

Rendes tagok: Rohrer Betti; Áldor Gyula, gyógyszerész; Herzog Mariska; Braun Margit, tanuló. — *Uj alapító tagok:* Gattein Ede, lisztkereskedő 40 kor.; Deutsch F. Károlyné 40 korona.

Állatvédő-házunk

IX., Ernő-utca 11—13.

Tefefon 85—12.

Állatkedvelők minden időben szerezhetnek Állatvédő házunkban kutyákat és macskákat. Ugyanitt kutyák mérsékelt díjazásért *fürdetnek* és *nyiratnak*, valamint *ápolás* és *megőrzés* végett elfogadtatnak.

Látogatási idő: Hétköznapon d. e. 9—12-ig, d. u. 3—6; vásár- és ünnepnapon csak d. e. 9—12-ig.

Felölős szerkesztő: KUKULJEVIĆ JÓZSEF.

Soproni Állatvédő-Egyesület választmányi ülése.

A Soproni Állatvédő-Egyesület f. évi november hó 13-án tartott választmányi ülésén a következő fontosabb határozatokat hozták:

1. *Chernel István* „Magyarország madarai“ című nagy műve, — melyet az egyesület könyvtára részére 48 kor. árán beszerzett, — megérkezett; a könyvtáros már át is vette.

2. Az utolsó gyűlés óta elküldetett 60 drb madárodu.

3. Újólajg beszereztetett 109 madárodu.

4. Elhatározta, hogy az I. titkár indítványa értelmében az ottani „Pannonia“ szálloda külfalára egy pléhtáblát alkalmaz, melyen a tagokat arról értesíti, hogy minden hétfőn d. e. 11—12 óra között a könyvtárból könyvet vehetnek ki kölcsön, — ha ezen kívánságukat legalább egy nappal előbb bejelentik a könyvtárosnak. (Ez elhatározás azért vált szükségessé, mert a könyvtáros szivességből kezeli a könyvtárt és senki sem kívánhatja tőle, hogy — mint ez az utóbbi időben többször megtörtént — hiába lesse a könyvekért nem jelentkezőket.)

5. Az egyesület nyolcz drb uj alaku kétosztályu madáretetőt szerzett be és közülük 4-et az Erzsébetligetben, 2 drbot a Deák-téren, 2 drbot pedig a Casino-kertben állítottatott fel.

2 drb régebbi fajtájú etetőt a Fertő-tó mellett fekvő, soproni halászkunyhó közelében, 2 drbot pedig *Fendt Károly* egyletünk tagjának kertjében az Uszoda-utca 9. sz. alatt helyezett el. A tulajdonosok szivesen vállalkoztak a házikók gondozására és a madarak etetésére.

6. A *Dunántúli Turista-Egyesület* f. hó 11-én a soproni „Pannonia“ szállodában rendezett estélyén, a soproni Á. V. E. részéről, az egyesület választmányi tagja: *Wachtel Frigyes* tanító ur olvasta fel az I. titkárnak „A turista és az állatvédelem“ című értekezését.

A jól sikerült estély további számjai:

1. Ének: Férfi dalárda előadása.

2. Zene: Czimbalom és hegedű-duett.

3. Az „Uránia“ egy képsorozata az „Aldunáról“

4. Ének: Előadja a férfi dalárda.

Táncz.

Az estély daczára, hogy kellőleg köztudomásra nem volt hozva, fényesen sikerült.

Az estélyre külön meghívót nem küldöttek szét, hanem a közönség arról a napilapok és *Schwartz Károly* könyvkereskedő, választmányi tag kirakatába helyezett tábla útján értesült.

A felolvasás az „Állatvédelem“ januári számában közölve lesz.

7. Az egyesület tagjai *Krump Miklós* „Állatvédelem—Embervédelem“ cz. munkáját megkapták, a 1904. évkönyvben megígért nagyobb munkát, (*Kukuljevic József* „Magyarország madárvédelmének története, fejlődése és jelenlegi állapota“) mely csak most került sajtó alá, a tagok mint jövő évi ajándékot kapják meg.

E munkát az „Állatvédelem—Embervédelem“ című művel együtt az ujonnan belépő tagok is megkapják.

8. Az utolsó gyűlés óta 66 levél intéztetett el,

Krump Miklós, I. titkár.

Uránia könyvnyomda, Mária-utca 11.

ÁLLATVÉDELEM

A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE

SZERKESZTI

DR. KUKULJEVIĆ JÓZSEF

m. kir. állatorvos.

OSZK



III. évfolyam 1906. — I—XII. szám.



KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN

(IX., ERNŐ-UTCZA 11—13.)

